

УДК 343.85

О. Sheremet

INVOLVEMENT OF LOCAL COMMUNITIES AND THEIR COOPERATION WITH LAW ENFORCEMENT AGENCIES IN CRIME PREVENTION

О.С. Шеремет

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права
Класичний приватний університет
м. Запоріжжя*

ЗАЛУЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ГРОМАД ТА ЇХ ВЗАЄМО- ДІЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі основними напрямками становлення України як демократичної, соціальної, правової держави з ринковою економікою є покращення кількісно-якісних показників її економічного розвитку, ефективне функціонування державного механізму та владних інститутів — його складових, утвердження курсу, спрямованого на забезпечення достатніх матеріальних і духовно-культурних можливостей наших громадян. Безумовно, що вирішення такого роду великомасштабних суспільних проектів неможливе без інтенсивного використання методів і засобів соціального контролю за процесами дестабілізуючого, руйнівного змісту, які, на жаль, супроводжують процес появи нових державних утворень на політичній карті світу.

Ще на ранніх етапах існування суспільства кращі його представники зрозуміли, що стримувати злочинність тільки за допомогою покарання неможливо. Виникло розуміння, що раціональніше запобігти злочину, щоб не бути вимушеним карати за його вчинення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ХХІ ст. створення надійної системи запобігання злочинності має бути одним із пріоритетних напрямків державної політики із забезпечення безпеки суспільства. Вітчизняні й зарубіжні науковці приділяють найбільшу увагу саме питанням запобігання злочинам. Зокрема, окреслені питання знайшли відображення у працях Г. Аванесова, О. Бандурки, В. Батиргарєєвої, В. Голіни, В. Грищука, І. Даньшина, С. Денисова, О. Джужи, А. Долгової, В. Ємельянова, В.Емінова, А. Закалюка, О. Кальмана, Н. Крісті, М. Корнієнка, О. Костенка, В. Кудрявцева, Х. Курі, О. Литвака, О. Литвинова, В. Лунєєва, О. Мартиненка, М. Мельника, А. Музики, Дж. Ньюмана, Дж. Рейман, П. Фріса, В. Шакуна та інших дослідників. Так, найбільш раціональним є підхід, за яким виокремлюється роль суспільства у запобіганні злочи-

нам і його відповідальність [1; 2]. Проте, як слушно зазначають Н. Крісті [3], Дж. Ньюман [4] та Дж. Рейман [1], у певних випадках суспільство прагне зняти з себе відповідальність за існування злочинності. Г.А. Аванесов термін «запобігання злочинів» трактує двояко. В широкому розумінні цього слова, на думку вченого, запобігання означає «недопущення конкретних злочинів, охорона окремих членів суспільства від вчинення ними правопорушень, винних проти-правних діянь, що являють собою злочини». У вузькому розумінні «діяльність з виявлення причин злочинів, умов та обставин, які сприяють їх вчиненню, і осіб, які можуть вчинити злочин (в силу їх антигромадського спрямування), діяльність з проведення з ними необхідних запобіжних заходів» [5, с. 12–13].

Незважаючи на значну кількість праць, вивчення злочинності та її запобігання залишається актуальним завданням сьогодення. Задля забезпечення належної організації діяльності із запобігання злочинам, на нашу думку, необхідним є залучення місцевих громад та їх взаємодія з правоохоронними органами.

Метою статті є висвітлення ролі органів місцевого самоврядування в частині взаємодії з правоохоронними органами, надання пропозицій щодо залучення місцевих громад для забезпечення безпеки й громадського порядку.

Основні результати дослідження. Давньогрецький філософ Платон вважав, що у суспільстві повинно діяти ідеальне законодавство, яке мусить відвертати людей від злочинів. Інший видатний філософ Аристотель стверджував, що суспільство необхідно влаштувати таким чином, щоб воно боролось із негативними звичками й традиціями, які суперечать розумові.

У відомому трактаті «Про дух законів» Ш. Монтеск'є обґрунтував положення про розподіл влади у суспільстві, де панує право, та сформулював вимогу, що «хороший законодавець піклується не стільки про покарання за злочин, скільки про його запобігання» [6, с. 103]. Про те, що краще запобігти злочину, ніж карати за його вчинення, писали і засновник теорії кримінального права Ч. Беккарія [7] та один із найвідоміших кримінологів Р. Гарофало [8].

В українській літературі XVIII–XIX ст. ідеї про переваги профілактики злочинів над покараннями за їх вчинення, про те, що головне у боротьбі із злочинністю не покарання, а її запобігання, яке ґрунтувалося б на прогресивних перетвореннях у суспільстві, ідеї загальної превенції розвивали Л. Белогриць-Котляревський, С. Десницький, О. Кістяківський, І. Франко та ін. Одночасно в літературних і наукових джерелах виділялась неабияка роль місцевої громади у запобіганні злочинам. До сьогодення цей напрям не тільки не втратив свого значення, а й постійно трансформується у громадський рух.

Як відомо, однією з пріоритетних функцій органів місцевого самоврядування, відповідно до ст. 38, є забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [9]. Однак злочинам і особам, які їх вчинили, можливо протистояти лише при тісній співпраці органів місцевого самоврядування з правоохоронними структурами.

Нами було вивчено досвід зарубіжних країн та окремих місцевих органів самоврядування щодо співпраці з правоохоронними органами та запропоновано переглянути взаємодію з позиції створення місцевої поліції. На 01.10.2016 муніципальна поліція функціонує у більш ніж десяти містах

України, зокрема таких, як Вінниця, Дніпро, Львів, Луцьк, Одеса, Житомир, Рівне та ін.

На сьогодні в Чернігові, як і в інших містах України, склалася ситуація, яка потребує негайного вирішення проблем, а саме: відсутності дієвого контролю за екологічним станом, благоустроєм міста, розміщенням тимчасових споруд, демонтажем незаконно розміщених споруд, нецільового використання земельних ділянок, стихійної торгівлі, виконанням робіт, пов'язаних з порушенням благоустрою міста (розкопки).

Ситуація, яка склалася, перетворює місто на непривабливе та не дає змоги отримувати додаткові кошти, які мали б надходити до міського бюджету (земельний податок, орендна плата, штрафи). Постає реальна необхідність утворення єдиного підприємства, яке здійснювало б контроль за недопущенням даної ситуації, що склалася на сьогодні. Вирішити вищезазначену проблему можливо шляхом створення комунального підприємства Чернігівської міської ради «Муніципальна поліція». Для запровадження нового дієвого підходу своєчасного виявлення та запобігання порушенням, норм законодавства у сфері благоустрою й торгівлі доцільним є об'єднання функцій, які здійснюються працівниками Екологічної інспекції КП «АТП-2528» ЧМР та відділу благоустрою КП «Зеленбуд» ЧМР.

Слід зазначити, що відповідно до п. 30 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до виключної компетенції міської ради належить створення, ліквідація, реорганізація та репрофілювання підприємств, установ та організацій комунальної власності відповідної територіальної громади [9].

На нашу думку, до виконання діяльності із запобігання злочинам та правопорушенням у сфері благоустрою й торгівлі тощо можуть залучатися активісти та волонтери, які мають відповідний досвід роботи, зможуть організувати й нести патрулювання, впливати на громадськість та окремих осіб, які порушують громадський порядок.

Основними функціями комунального підприємства «Муніципальна поліція» можуть бути такі:

- проведення заходів щодо протидії торгівлі у невстановлених місцях;
- контроль за дотриманням рішень міської ради та виконавчого комітету у сфері торгівлі;
- взаємодія з правоохоронними органами з питань запобігання та припинення правопорушень у сфері благоустрою;
- здійснення контролю за станом об'єктів благоустрою відповідно до вимог чинного законодавства;
- здійснення контролю за утримання суб'єктами господарювання прилеглої території;
- здійснення контролю за утримання в належному санітарному та технічному стані прибудинкових територій;
- здійснення контролю за станом благоустрою присадибних ділянок у приватному секторі забудови;
- контроль за станом фасадів будівель і споруд згідно з правилами благоустрою;

- проведення заходів щодо протидії спалювання опалого листя та сміття на території міста;
- забезпечення контролю за санітарним станом прибережно-захисних смуг водних об'єктів міста;
- виявлення та демонтаж незаконних тимчасових споруд на території міста відповідно до вимог чинного законодавства;
- здійснення підготовки рішень виконавчого комітету про демонтаж самовільно встановлених або з порушенням розташованих об'єктів, тимчасових споруд згідно з чинним законодавством на території міста;
- контроль за паркуванням автотранспорту центральної частини міста (тротуари, зелена зона).

Ці та інші функції зможуть покращити загальний соціальний місцевий клімат. На підтвердження такої тези доцільно пригадати кримінологічну працю «Теорія розбитих вікон». Це кримінологічна теорія, яка розглядає дрібні правопорушення не тільки як індикатор криміногенної обстановки, а й як активний чинник, що впливає на рівень злочинності в цілому. Сформульована в 1982 р. американськими соціологами Джеймсом Вілсоном і Джорджем Келлінгом, теорія розбитих вікон вказує, що потурання суспільства дрібним правопорушенням, таким як викидання сміття в недозволені місця, вандалізм, публічне пияцтво, стрибки через турнікети в метро тощо, безпосередньо провокує людей на вчинення аналогічних або більш тяжких кримінальних злочинів. Навпаки, активна протидія громади щодо запобігання дрібним порушенням і покарання порушників навіть за малозначні протиправні дії, створює атмосферу нетерпимості до порушень в цілому, а сама діяльність з припинення дрібних правопорушень дає змогу стримувати або істотно обмежувати в можливостях порушників закону, які зазвичай нехтують правилами поведінки у громадських місцях [10]. Аналогічні висновки були підтверджені російськими [11] та канадськими науковцями [12]. Зокрема, Малкольм Гладуелл зазначив, що особа здатна знехтувати думкою більшості не тому, що має погану спадковість. Безліч правопорушень і злочинів вчиняються в результаті того, що люди довгий час спостерігали поруч з собою прояви насильства чи жорстокості, а можливо, і самі ставали жертвами інших діянь [12].

Посилення соціальної спрямованості запобігання злочинам продиктовано й законами України, зокрема «Про співробітництво територіальних громад».

Висновки. На нашу думку, подібна співпраця між органами місцевого самоврядування та новоствореними правоохоронними структурами призведе до забезпечення громадської безпеки й правопорядку на певних територіях. Саме тому одним із основних завдань органів місцевого самоврядування є впровадження системного підходу, спрямованого на досягнення гармонійної взаємодії суспільства й оточуючого середовища, забезпечення чіткого нормативного регулювання прав та обов'язків суб'єктів господарювання у сфері благоустрою, формування у мешканців міста активної громадянської позиції щодо збереження довкілля, природних ресурсів, об'єктів та елементів благоустрою.

Загальна історія людства демонструє, що найбільш прийнятним шляхом розвитку є еволюційний шлях. Будь-які революційні рішення, що приймалися в різних сферах людської діяльності, рано чи пізно призводили до негативних наслідків. Повертаючись до питання забезпечення запобігання злочинам органами місцевого самоврядування, слід ще раз зазначити, що сам факт прийняття рішення щодо муніципальної поліції як органу, що безумовно покращить співпрацю громади й правоохоронців, на практиці призведе до покращення криміногенної ситуації в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Reiman G.* Rich Get Richer and The Poor Get in Prison. — N.-Y., 1979. — P. VII. — P. 22–27.
2. *Нопт К.І., Стефк Ф.* Mediation. Rechtstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen. — Tübingen : Mohr Siebeck, 2008. — P. 483–566.
3. *Christie N.* Conflicts as Property. — Br.j. Crim., 1977. — P. 1–19.
4. *Newman G.* Rhomeini and Criminal Justice : Notes on Crime and Culture // The Journal Law and Criminology, 1982. — V. 73, № 2. — P. 580.
5. *Аванесов Г.А.* Криминология / Г.А. Аванесов. — М. : Академия МВД СССР, 1984. — 498 с.
6. *Монтескье Ш.* Избранные произведения / Ш. Монтескье. — М. : Госполитиздат, 1955. — 799 с.
7. *Беккариа Ч.* О преступлениях и наказаниях / Ч. Беккариа. — М. : Госюриздат, 1939. — 289 с.
8. *Garofalo R.* Criminologia / R. Garofalo. — Torino : Moriani, 1891. — 270 p.
9. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (Редакція від 08.10.2016) // Відомості Верховної Ради України. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
10. Теория разбитых окон. Психологические теории [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://fb.ru/article/197633/teoriya-razbityih-okon-psiologicheskie-teorii>.
11. *Титаев К.* Российский следователь: призвание, профессия, повседневность : монография / К. Титаев, М. Шклярук. — Москва : Норма, 2016. — 192 с.
12. *Малкольм Гладуэлл* Переломный момент / Малкольм Гладуэлл. — Москва : Изд-во «Альпина-Паблишерс», 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://fb.ru/article/197633/teoriya-razbityih-okon-psiologicheskie-teorii>.
13. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 34. — Ст.1167.

REFERENCES

1. *Reiman G.* Rich Get Richer and The Poor Get in Prison. — N.-Y., 1979. — P. VII. — P. 22–27.
2. *Нопт К.І., Стефк Ф.* Mediation. Rechtstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen. — Tübingen : Mohr Siebeck, 2008. — P. 483–566.
3. *Christie N.* Conflicts as Property. — Br.j. Crim., 1977. — P. 1–19.
4. *Newman G.* Rhomeini and Criminal Justice : Notes on Crime and Culture // The Journal Law and Criminology, 1982. — V. 73, № 2. — P. 580.

5. *Avanesov G.A.* Kriminologija / G.A. Avanesov. — M. : Akademija MVD SSSR, 1984. — 498 s.
6. *Montesk'e Sh.* Izbrannye proizvedenija / Sh. Montesk'e. — M. : Gospolitizdat, 1955. — 799 s.
7. *Bekkaria Ch.* O prestuplenijah i nakazanih / Ch. Bekkaria. — M. : Gosjurizdat, 1939. — 289 s.
8. *Garofalo R.* Criminologia / R. Garofalo. — Torino : Moriani, 1891. — 270 p.
9. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR (Redaktsiia vid 08.10.2016) // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 2016 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
10. Teorija razbityh okon. Psihologicheskie teorii [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://fb.ru/article/197633/teoriya-razbityh-okon-psihologicheskie-teorii>.
11. *Titaev K.* Rossijskij sledovatel': prizvanie, professija, povsednevnost' : monografija / K. Titaev, M. Shkljaruk. — Moskva : Norma, 2016. — 192 s
12. *Malkol'm Gladujell* Perelomnyj moment / Malkol'm Gladujell. — Moskva : Izdvo «Al'pina-Publishers», 2011 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://fb.ru/article/197633/teoriya-razbityh-okon-psihologicheskie-teorii>.
13. Pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad : Zakon Ukrainy vid 17.06.2014 № 1508-VII // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. — 2014. — № 34. — St.1167.

Шермет О.С. Залучення місцевих громад та їх взаємодія з правоохоронними органами щодо запобігання злочинам

Автором надається короткий огляд однієї з важливих функцій органів місцевого самоврядування — забезпечення заходів щодо запобігання злочинам. Акцентується увага на тісній співпраці органів місцевого самоврядування з правоохоронними структурами. Відмічається необхідність залучення місцевих громад до заходів щодо запобігання злочинам.

Ключові слова: громада, органи місцевого самоврядування, запобігання злочинам, правоохоронні органи, регіональні програми.

Шермет О.С. Привлечение местных общин и их взаимодействие с правоохранительными органами по предупреждению преступлений

Автор акцентирует внимание на взаимодействии органов местного самоуправления и правоохранительных органов, особенно отмечая роль местных общин и отдельных граждан. На примере опыта областных центров Украины и, в частности, г. Чернигов, предлагается опыт взаимодействия органов местного самоуправления и правоохранительных органов в предупреждении преступлений. Указаны пути обеспечения общественной безопасности и правопорядка в городе.

Ключевые слова: община, органы местного самоуправления, предупреждение преступности, правоохранительные органы, региональные программы.

Sheremet O. Involvement of Local Communities and Their Cooperation with Law Enforcement Agencies in Crime Prevention

The author focuses on the cooperation of local authorities and law enforcement bodies, especially noting the role of local communities and individual citizens. Revealing the urgency of the researched topic, the author emphasizes that at the current stage of development, the main directions of Ukraine's emergence as a democratic, social, rule of law state is to improve the quantitative and qualitative indicators of its economic development,

the effective functioning of the state mechanism and power institutions, the adoption of a course aimed at securing sufficient material and the spiritual and cultural capabilities of our citizens. Undoubtedly, the solution of such large-scale public projects is not possible without the intensive use of civil society. Otherwise, the country will not escape all-around destruction, which, unfortunately, accompanies the process of the emergence of new state formations on the political map of the world.

Keywords: *Community; Local Authorities; Crime Prevention; Law Enforcement Agencies; Regional Programs*

Стаття надійшла до редакції 10.03.2017.